

sygn. akt III Ca 250/16

Dnia 15 czerwca 2016 roku

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu, Wydział III Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący - Sędzia: SO Urszula Kapustka

Sędzia SO Katarzyna Kwilosz - Babiś

Sędzia SO Tomasz Białka (sprawozdawca)

Protokolant: prot. sąd. Ewelina Konieczny

po rozpoznaniu w dniu 1 czerwca 2016 roku w Nowym Sączu

na rozprawie

sprawy z powództwa Syndyka Masy Upadłości Centrum (...) Sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w S.

przeciwko K. M.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Nowym Targu

z dnia 16 lutego 2016r. sygn. akt I C 549/15

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 600 (sześćset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.**

(...)

sygn. akt III Ca 250/16

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 16 lutego 2016 roku Sąd Rejonowy w Nowym Targu

w sprawie z powództwa Syndyka Masy Upadłości Centrum (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości likwidacyjnej przeciwko K. M. oddalił powództwo (pkt I) oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 617 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu wskazał, że powód domagał się zasądzenia od pozwanej kwoty 3 034,10 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 27 maja 2014 roku. Dochodzona kwota to należność wyplacona pozwanej na podstawie czynności prawnej upadłego, którą zdaniem powoda należało uznać jako bezskuteczną względem masy upadłości. Z dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych wynikało, że 8 marca 2012 roku pomiędzy pozwaną, a Centrum (...) sp. z o. o. została zawarta umowa inwestycyjna (...), na podstawie której pozwana zobowiązała się do oddania do dyspozycji Centrum kwoty 10 000 zł na okres 5 lat ze stałą stopą zwrotu 15% w skali miesiąca. W zamian za dokonaną wpłatę Centrum (...) Oddłużeniowe zobowiązało się do zapłaty pozwanej kwot po 1 500 zł brutto miesięcznie, z tym że wypłata tej

należności miała następować w trzymiesięcznych okresach do końca trwania umowy tj. w kwotach po 3 645 zł. Po upływie trwania umowy, miał nastąpić zwrot zainwestowanego przez pozwaną kapitału.

Z tego tytułu dokonano w dniu 8 czerwca 2012 roku na rzecz pozwanej wypłaty kwoty 3 645 zł. Dalszych wypłat nie było.

Postanowieniem z dnia 3 lipca 2013 roku Sąd Rejonowy Szczecin – Centrum w Szczecinie ogłosił upadłość Centrum (...) sp. z o.o.

w S. obejmującą likwidację majątku dłużnika. Wniosek

o ogłoszenie upadłości został złożony w dniu 21 grudnia 2012 roku.

Pozwana w dniu 12 sierpnia 2013 roku zgłosiła w postępowaniu upadłościowym swoją wierzytelność względem masy upadłości wynikającą

z zawartej z upadłym umowy w kwocie 121 151,64 zł wraz z odsetkami.

W dniu 14 maja 2014r powód wezwał pozwaną do zapłaty kwoty 3 440,10 zł, która została pozwanej przekazana przez upadłego w dniu 8 czerwca 2012r. Powód dowodził, iż dokonanie tej wypłaty należy uznać jako czynność bezskuteczną w stosunku do masy upadłości.

Zdaniem Sądu I instancji nie było podstaw do przyjęcia, że wspomniana czynność upadłego jest bezskuteczna względem masy upadłości w oparciu

o przepisy art. 127 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe (Dz. U. 2003. 60. 535). Zachowanie dłużnika, które polegało na wypłacie pozwanej kwoty 3 645 zł w dniu 8 czerwca 2012 r. miało charakter czynności prawnej, bowiem dokonane zostało w celu realizacji zobowiązania, którego dłużnik się podjął w umowie inwestycyjnej z dnia 8 marca 2012r. Była to czynność rozporządzająca, ponieważ jej bezpośrednim skutkiem była zmiana w stanie majątkowym dłużnika i pozwanej. Była to czynność odpłatna, bowiem stanowiła realizację zobowiązania dłużnika, w zamian za otrzymaną od pozwanej korzyść majątkową (dłużnik uzyskiwał możliwość dysponowania na cele inwestycyjne należącą do pozwanej kwotą 10 000 zł). Sąd przyjął jednak, że nie zachodzi rażąca dysproporcja wartości świadczenia otrzymanego przez upadłego w stosunku do świadczenia pozwanej. Trudno było

w ogóle mówić o ekwiwalentności świadczeń pozwanej i upadłego. Pozwana przekazała przecież upadłemu kwotę 10 000 zł, i przez to miała prawo oczekiwać zapłaty od upadłego co 3 miesiące kwot po 1 500 zł brutto za każdy miesiąc i tak przez 5 lat, gdy tymczasem otrzymała od upadłego jedynie kwotę 3 645 zł tytułem pierwszej wypłaty, bez obiecanych kolejnych wypłat i zwrotu powierzonych upadłemu środków pieniężnych. Rozliczenie przedmiotowej umowy wypada więc dla pozwanej niekorzystnie, bowiem faktycznie nie uzyskała ona żadnego przysporzenia majątkowego, lecz odnotowała stratę w wysokości 6 355 zł. Natomiast upadły na transakcji z pozwaną niewątpliwie zyskał kwotę 6 355 zł. Z powyższego wynika,

że wartość świadczenia upadłego w żadnej mierze nie przewyższa świadczenia, które on od pozwanej otrzymał, lecz odwrotnie. Nie było tu zatem żadnej ekwiwalentności świadczeń, bowiem ostatecznie umowa okazała się niekorzystna dla pozwanej, a nie dla upadłego. Z tego powodu powództwo oddalił. O kosztach orzekł zgodnie z art. 98 kpc.

Powyższy wyrok zaskarżył powód apelacją, zarzucając:

1. nierozpoznanie istoty sprawy poprzez zaniechanie zbadania materialnej podstawy żądania powództwa, niewzięcie pod uwagę z urzędu nieważności czynności prawnych w oparciu o przepis art. 58 § 1 – 3 kc w związku z art. 359 § 2¹ i § 2² kc;
2. naruszenie art. 127 ust. 1 w zw. z art. 134 ust. 1 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze poprzez ich błędną wykładnię i niezastosowanie, co w konsekwencji doprowadziło do nieuwzględnienia stanowiska powoda, iż zawartej przez pozwaną z upadłą spółką umowie oraz wypłacie środków pieniężnych dokonanych przez nią w dniu 8 czerwca 2012 roku z tytułu wykonania zawartej umowy, w zakresie ponad poziom odsetek maksymalnych dokonanej w

okresie po dniu 28 grudnia 2012 roku, należy przypisać charakter czynności prawnych bezskutecznych z mocy prawa w stosunku do masy upadłości z uwagi na spełnienie przesłanki rażącej nieekwiwalentności świadczeń;

3. naruszenie art. 58 § 1 – 3 kc w zw. z art. 359 § 2¹ i § 2² kc poprzez ich niezastosowanie i nieuznanie, że uzgodnienie przez strony czynności prawnej odsetek przewyższających poziom odsetek maksymalnych dotknięte jest sankcją bezwzględnej nieważności czynności prawnej;

4. naruszenie art. 410 § 1 kc w zw. z art. 405 kc poprzez ich niezastosowanie i nieuczynienie tychże przepisów podstawą uwzględnienia powództwa.

Wskazując na powyższe wniosł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I Instancji do ponownego rozpoznania, względnie o jego zmianę poprzez uwzględnienie powództwa w całości oraz o zasądzenie kosztów postępowania za obie instancje. Alternatywnie skarżący wniosł także o zmianę zaskarżonego wyroku wyłącznie w zakresie orzeczenia o kosztach postępowania poprzez odstąpienie od obciążania nimi powoda, a przy tym odstąpienie od obciążania go kosztami postępowania przed Sądem II instancji, względnie w przypadku oddalenia apelacji w całości powołując się na art. 102 kpc wniosł o odstąpienie od obciążania go kosztami postępowania apelacyjnego.

W odpowiedzi na apelację, pozwana wniosła o jej oddalenie w całości oraz zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja jest niezasadna.

Wyrok Sądu I instancji należy uznać za prawidłowy, choć przemawiają za tym inne okoliczności niż powołane w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia. Podzielić należy natomiast w całości ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Rejonowy, które nie były zresztą kwestionowane.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zarzutu nierozpoznania istoty sprawy przez Sąd Rejonowy zauważyć należy, iż zgodnie z art. 386 § 4 kpc sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania w razie nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji.

W tym wypadku uchylenie wyroku ma jednak charakter fakultatywny, a sąd drugiej instancji może orzec merytorycznie w razie nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji.

Ponadto przyjęć należy, że nierozpoznanie istoty sprawy odnosi się do roszczenia będącego podstawą powództwa i zachodzi, gdy sąd pierwszej instancji nie orzekł w ogóle merytorycznie o żądaniach stron, zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania pozwu albo pominął merytoryczne zarzuty pozwanego. Przyjmuje się, że do nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji dojdzie

w szczególności w razie oddalenia powództwa z uwagi na przyjęcie przedawnienia roszczenia, prekluzji lub braku legitymacji procesowej strony, której oceny sąd drugiej instancji nie podziela (zob. w szczególności wyrok SN z dnia 23 września 1998 r.,

II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22; wyrok SN z dnia 14 maja 2002 r., V CKN 357/00, LEX nr 55513).

Powyższe uwagi wskazują na to, że choć Sąd Rejonowy nie odniósł się w swoim uzasadnieniu do kwestii nieważności czynności prawnej dokonanej przez strony, to nie ma powodów do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania mu sprawy do ponownego rozpoznania.

Zdaniem Sądu Okręgowego nie ma podstaw do przyjęcia, że wspomniana umowa inwestycyjna dotknięta została wadą nieważności. Niewątpliwie jej postanowienia przewidujące odsetki obciążające upadłego naruszają przepisy art. 359 § 2¹ i § 2² kc. Znacznie przekraczają one wysokość odsetek maksymalnych, co jednak nie oznacza, że w tym zakresie

można mówić o nieważności postanowień umownych. Powołany przepis art. 359 § 2² kc przewiduje bowiem w takim wypadku, że jeżeli wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej przekracza wysokość odsetek maksymalnych, należą się odsetki maksymalne. Wobec tego, że przepis art. 58 §1 kc odnosi skutek nieważności do sytuacji, gdy ustawa nie przewiduje innych regulacji, o nieważności w omawianym przypadku mówić nie można. Jest tak z racji dodania wspomnianego przepisu art. 359 § 2² kc, którego postanowienia zastępują niedozwolone rozwiązania umowne. Postanowienia umowy przyjmujące wysokość odsetek na poziomie wyższym niż odsetki maksymalne są zatem zastępowane treścią przepisu art. 359 § 2² kc. Nie znajduje więc w ogóle zastosowania w tej sytuacji przepis art. 58 § 3 kc (zob. np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 17 grudnia 2014 roku o sygn. I ACa 694/14 LEX nr 1668642 i Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 12 maja 2015 roku o sygn. I ACa 94/15 LEX nr 1747239).

Skutkiem takiego ukształtowania stosunków pomiędzy upadłym a pozwaną jest to, że nie można mówić o tym, iż wysokość odsetek obciążających upadłego narusza zasady współżycia społecznego, co prowadziłoby do nieważności części umowy z uwagi na przepis art. 58 § 2 kc. Odsetki, do zapłaty których zobowiązany był upadły, odpowiadały bowiem odsetkom maksymalnym przyjętym w ustawie. Nie można zaś twierdzić, że rozwiązane wynikające z ustawy narusza zasady współżycia społecznego. Zaznaczyć należy, że upadły zawodowo zajmował się świadczeniem usług finansowych i sam zabiegał o lokowanie u niego środków na dużą skalę. Nie sposób uznać więc, że ukształtowanie odsetek na takim poziomie byłoby sprzeczne z powszechnym poczuciem sprawiedliwości i naruszało jakąkolwiek zasadę współżycia społecznego.

W związku z tym nie ma podstaw do przyjęcia, że świadczenia przez pozwanego odsetek, choćby w części, dokonane zostało na podstawie nieważnych postanowień umownych. Niewątpliwie jednak świadczenie upadłego w tym zakresie było nienależne i nie znajdowało oparcia w stosunku umownym. Upadły nie był w ogóle zobowiązany do świadczenia w zakresie przekraczającym odsetki maksymalne (art. 410 § 2 kc). Pomimo tego nie ma jednak podstaw do zastosowania przepisów art. 410 § 1 kc w związku z art. 405 kc. Zgodnie bowiem z przepisem art. 411 pkt 1 kc nie można żądać zwrotu świadczenia jeżeli spełniający świadczenie wiedział, że nie był do świadczenia zobowiązany, chyba że spełnienie świadczenia nastąpiło z zastrzeżeniem zwrotu albo w celu uniknięcia przymusu lub w wykonaniu nieważnej czynności prawnej. Jak zauważono powyżej upadły w sposób zawodowy zajmował się świadczeniem usług o charakterze finansowym, już więc z tego tylko powodu należało uznać, że miał świadomość zakresu swojego zobowiązania wynikającego z zawartej umowy i cytowanych przepisów prawa cywilnego. Tym samym stwierdzić należy, że spełniając świadczenie na rzecz pozwanej w części przekraczającej wysokość odsetek maksymalnych wiedział, że nie był do niego zobowiązany. Nie było wobec tego podstaw do zasądzenia dochodzonej kwoty w oparciu o przepisy o zwrocie nienależnego świadczenia.

Niesłusznie powód powołuje się też na przepisy prawa upadłościowego, które jego zdaniem uzasadniać miałyby przyjęcie, że dokonana czynność jest bezskuteczna wobec masy upadłości. Świadczenie upadłego nie było nieodpłatne, skoro zostało spełnione w zamian za możliwość korzystania z kapitału pozwanej.

W przypadku czynności odpłatnej uznanie jej za bezskuteczną wymagałoby stwierdzenia, że wartość świadczenia upadłego przewyższa w rażącym stopniu wartość świadczenia otrzymanego przez upadłego lub zastrzeżonego dla upadłego lub dla osoby trzeciej. Ocenę zaistnienia przesłanek z art. 127 prawa upadłościowego i naprawczego odnosić należy jednak, nie tak jak uczynił do Sąd Rejonowy, wyłącznie do porównania świadczeń spełnionych przez obie strony. Dokonać należy jej w uwzględnieniu całości wzajemnych zobowiązań stron wynikających z dokonanej czynności prawnej. W swoich rozważaniach Sąd I instancji całkowicie pominął bowiem istnienie wiarygodności pozwanej wobec masy upadłości z tytułu wpłaconego kapitału i odsetek. Stosunek prawny jaki został ukształtowany pomiędzy upadłym i pozwanym uprawniał ją do otrzymania odsetek maksymalnych od kwoty wpłaconego kapitału w kwocie 10 000 zł, który podlegał zwrotowi. Nie można uznać, że wysokość wynagrodzenia w wysokości odsetek maksymalnych przewyższa w rażącym stopniu wartość otrzymanego przez upadłego świadczenia polegającego na możliwości korzystania z powierzonych mu przez pozwaną kapitału. Przeciwnie stanowisko podważałoby

legalność obowiązujących regulacji ustawowych w zakresie wysokości odsetek maksymalnych. Wyklucza to zatem uwzględnienie powództwa w oparciu o przepis art. 127 i art. 134 prawa upadłościowego.

W związku z tym na podstawie art. 385 kpc apelację oddalono.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 kpc zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. Zdaniem Sądu Okręgowego nie ma podstaw do zastosowania przepisu art. 102 kpc i tym samym przerwania na pozwaną części kosztów związanych z obroną jej interesów. Nie uzasadnia tego sam fakt zadłużenia masy upadłości i rola syndyka w postępowaniu upadłościowym. Zaznaczyć należy, że pozwana także została dotknięta skutkami niewypłacalności upadłego i uczestniczy w jego postępowaniu upadłościowym. Nie ma więc powodów, aby powołując się na interes wierzycieli masy upadłości pozbawić pozwaną prawa uzyskania zwrotu poniesionych kosztów procesu.

(...)